

سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی اسلامی (آیسیسکو)

کشورهای اسلامی، با جمعیتی بیش از یک میلیارد نفر، در معادلات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی جهانی؛ جایگاه و شأن متناسب را پیدا نکرده‌اند. با تشکیل سازمان کنفرانس اسلامی در سال ۱۳۴۸ (۱۹۶۹)، بسیاری از سیاستمداران و اندیشمندان کشورهای اسلامی بر این باور بودند که این سازمان بستری را فراهم خواهد کرد که در نهایت به وحدت جمعی کشورهای اسلامی خواهد انجامید، اما اقدامات سازمان نشان داد که در حل بسیاری از مشکلات سیاسی بین اعضا ناتوان است. سازمان کنفرانس اسلامی در پی ناکامی‌های خود تلاش کرد با تأسیس سازمان‌هایی مسیر نزدیک ساختن ملل مسلمان را هموار سازد. یکی از موفق‌ترین تجربه‌ها در این زمینه، با الگو برداری از سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو)، تحقق یافت.

سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی اسلامی (آیسیسکو) در سال ۱۳۵۹ (۱۹۷۹) تأسیس شد. مقر آیسیسکو در رباط، پایتخت مراکش، است. این سازمان هم اکنون ۵۷ عضو از کشورهای مسلمان آسیایی، آفریقایی و اروپایی دارد. ایران در سال ۱۳۸۲ به این سازمان پیوست. آیسیسکو متعاقباً مبادرت به گشایش دو دفتر منطقه‌ای در شارجه (امارات متحده عربی) و تهران نمود. دفتر منطقه‌ای ایران ۱۲ کشور را پوشش می‌دهد. اهداف سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی اسلامی را به نحو زیر می‌توان خلاصه کرد:

- تقویت و تحکیم همکاری بین کشورهای عضو در زمینه‌های آموزش، علوم، فرهنگ و ارتباطات
- توسعه علوم کاربردی و استفاده از فناوری‌های پیشرفته در چارچوب ارزش‌های اسلامی
- ایجاد هماهنگی بین نهادهای تخصصی سازمان کنفرانس اسلامی در زمینه‌های علوم،

همانگونه که اهداف فوق نشان می‌دهد، آیسیسکو، وظیفه مهمی در ایجاد تعامل فرهنگی و علمی بین کشورهای مسلمان بر عهده دارد. این سازمان مایل است نقطه روشنی در بسط و گسترش علم و فناوری و فرهنگ در میان ملل مسلمان و شناساندن دستاوردهای آن به کشورهای غیرمسلمان باشد. ارتباط تنگاتنگ آیسیسکو با مجامع دانشگاهی و صاحبان علم و اندیشه، و بهره‌گیری از توان و ظرفیت دانشمندان و دانشگاهیان، می‌تواند نقطه شروع رشد و تعالی و بالندگی روزافزون آن در عرصه بین‌المللی باشد. آیسیسکو توافق‌نامه همکاری متعددی با سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی منعقد نموده است که از جمله این مراکز می‌توان سازمان ملل متحد و سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) را نام برد. آیسیسکو در قالب امضای تفاهم‌نامه با اکثر سازمان‌ها و دانشگاه‌های مطرح در سراسر دنیا، به ظرفیت آموزشی چشمگیری دست یافته است.

سازمان آیسیسکو دارای بخش‌های متفاوت آموزش، علوم، فرهنگ و ارتباطات، روابط و همکاری‌های بین‌المللی و مرکز اطلاعات و اسناد است. اهداف این سازمان در بخش علوم عبارتست از: تحقیق بر اساس توسعه علم و فناوری، تقویت آموزش علوم

^۱ نام این سازمان از زمان تأسیس در سال ۱۹۶۹ تا سال ۲۰۱۱ سازمان کنفرانس اسلامی بود سپس به سازمان همکاری اسلامی تغییر یافت.

و فناوری، منابع طبیعی و توسعه آن، علوم انسانی و اجتماعی. برنامه های علمی این سازمان عبارت است از: مدیریت و مبانی پژوهش های علمی، اصول و مبانی پژوهش، پژوهش های علمی در توسعه اقتصاد، توسعه تکنولوژی، ظرفیت سازی بیوتکنولوژی، آموزش و مهارت های پژوهشی در توسعه بیو تکنولوژی، توسعه منابع انسانی، آموزش الکترونیکی علوم، منابع طبیعی و توسعه پایدار، مدیریت منابع آب، آموزش های عالی، حفظ محیط زیست، فقرزدایی، تسهیلات علمی پژوهش، علوم مقدماتی و کاربردی، پژوهش و کاربست آن.

راهبرد این سازمان بر ۸ محور استوار است می باشد:

۱. ارتقا آموزش در کشورهای اسلامی
۲. توسعه علوم و فنون در کشورهای اسلامی
۳. تاثیر فرهنگ اسلام در غرب
۴. بهره برداری از توانمندی های کشورهای اسلامی در غرب
۵. گردهمایی کشورهای مسلمان
۶. توسعه بیوتکنولوژی در جهان اسلام
۷. مدیریت منابع آب در جهان اسلام
۸. اشاعه آموزش های دانشگاهی در جهان اسلام

کمیسیون ملی آیسسکو

به تصویب سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی اسلامی، در هر یک از کشورهای عضو کمیسیون ملی، برای پیگیری اهداف سازمان، تشکیل می گردد. در ایران نیز کمیسیون ملی آیسسکو، در سال ۱۳۸۳، و به دنبال تصویب «آیین نامه تشکیل و اداره کمیسیون ملی آیسسکو در ایران»، آغاز به کار کرد. در این آیین نامه، اهداف زیر برای کمیسیون ملی آیسسکو در نظر گرفته شده است:

- مشارکت در فعالیت های آیسسکو، به منظور تحکیم همبستگی و تفاهم متقابل میان کشورهای عضو، از طریق برنامه های آموزشی، علمی و فرهنگی.
- فراهم آوردن امکانات لازم برای اندیشمندان، استادان و شخصیت های آموزشی، علمی و فرهنگی به منظور ارایه طرح ها و برنامه های مورد نیاز آیسسکو.
- بسط و گسترش فعالیت های آیسسکو در جمهوری اسلامی ایران، در چارچوب سیاستها و برنامه های ملی.
- ایجاد ارتباط بین سازمان آیسسکو و سازمان های دولتی و غیردولتی کشور، که در زمینه های آموزشی، علمی و فرهنگی فعالیت دارند.
- ترغیب و حمایت از تشکیل سازمان های غیردولتی فعال در امور آموزشی، علمی، فرهنگی و ارتباطات.
- ایجاد ارتباط بین آیسسکو و سازمان های فعال در زمینه های آموزشی، علمی و فرهنگی و حمایت از تشکیل آنها

کمیسیون ملی آیسسکو زیر نظر وزیر آموزش و پرورش، که رئیس شورای عالی کمیسیون نیز می باشد، اداره می شود.

پس از آغاز تحریم های بین المللی در سال ۱۳۸۷ (۲۰۰۹) و عدم امکان پرداخت حق عضویت های دولت جمهوری اسلامی ایران در سازمان آیسسکو، مشکلات بسیاری در زمینه ادامه همکاری های آموزشی، علمی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران با این سازمان ایجاد شد که به قطع کامل فعالیت در سال ۱۳۹۲ (۲۰۱۴) انجامید. پس از رایزنی های متعدد دستگاه های دیپلماتیک و

آموزشی دولت جمهوری اسلامی ایران، مانند وزارت آموزش و پرورش، وزارت امور خارجه، کمیسیون ملی آیسسکو و سفارت ایران در مراکش، در اسفند ماه ۱۳۹۵، طی نامه دبیرکل آیسسکو به وزیر آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران و با موافقت رسمی سازمان آیسسکو فعالیت‌های دفتر منطقه‌ای آیسسکو در تهران، از سر گرفته شد.

منابع

- وبگاه سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی اسلامی (آیسسکو) <https://www.icesco.org/en/> (دسترسی بهمن ۱۳۹۸).
- کریمی غلامرضا، ۱۳۸۶. سازمان آیسسکو و مهندسی فرهنگی جهان اسلام، ماهنامه زمانه، شماره ۵۸، صفحات ۶۳-۷۴.
- نوروزیان مهدی، ۱۳۸۳. آشنایی با سازمان اسلامی آموزشی، علمی و فرهنگی، رهیافت، شماره ۳۳، صفحات ۸۷-۹۲.

حسین معماریان، فروردین ۱۳۹۹